Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care

Original Research / Orijinal Araştırma

The Effect of Family Medicine İnternship on The Palliative Care Knowledge Level of Medical Faculty Students

Aile Hekimliği Stajının Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Palyatif Bakım Bilgi Düzeyine Etkisi

Melda DİBEK[1], Muhammet GÜR[1], Okay BAŞAK[1]

Abstract

Background: Palliative care, despite its increasing global importance, remains underemphasized in the Turkish healthcare system. Medical education plays a key role in enhancing future physicians' competence in this field. The present study aims at assessing the impact of palliative care training during the family medicine internship on medical students' knowledge levels.

Methods: This analytical cross-sectional study was conducted between February 01, 2023 and August 31, 2023 with 193 medical students. A structured questionnaire, including a palliative care knowledge test, was administered face-to-face before the internship and one month after its completion. Data were analyzed using descriptive statistics, independent samples t-test, ANOVA, Wilcoxon test, and linear regression.

Results: Participants' mean age was 23.8±1.7 years; 50.8% were female, and 58.5% were fifth-year students. Before training, 75.2% reported insufficient knowledge of palliative care, and 62.2% found the curriculum only partially adequate. Post-intervention knowledge scores increased significantly (t=23.730; p<0.001), with greater improvement observed among interns compared to fifth-year students (p<0.001). Regression analysis identified academic year and preferred care setting for a terminally ill relative as significant predictors.

Conclusion: Palliative care is insufficiently integrated into the current medical curriculum, contributing to low self-efficacy among students. Given the growing need for palliative care, structured and comprehensive training should be prioritized in medical education.

Key Words: Curriculum, family medicine internship, medical education, palliative care, Self-efficacy.

Özet

Giriş: Palyatif bakım, küresel düzeyde artan önemine rağmen Türkiye'de halen yeterince vurgulanmamaktadır. Tıp eğitimi, geleceğin hekimlerinin bu alandaki yetkinliğini artırmada kritik bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi aile hekimliği stajında verilen palyatif bakım eğitiminin, tıp fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyine etkisini değerlendirmektir.

Yöntem: Analitik kesitsel tipteki bu çalışma, 1 Şubat–31 Ağustos 2023 tarihleri arasında 193 tıp fakültesi öğrencisi ile yürütülmüştür. Palyatif bakım bilgi testini içeren yapılandırılmış bir anket, staj öncesinde ve stajın tamamlanmasından bir ay sonra yüz yüze uygulanmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t-testi, ANOVA, Wilcoxon testi ve lineer regresyon ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 23,8±1,7 yıl; %50,8'i kadın, %58,5'i beşinci sınıf öğrencisidir. Eğitim öncesinde, öğrencilerin %75,2'si palyatif bakım bilgilerini yetersiz, %62,2'si ise müfredatı yalnızca kısmen yeterli olarak değerlendirmiştir. Eğitim sonrasında bilgi skorları anlamlı derecede artmıştır (t=23,730; p<0,001) ve bu artış intörnlerde, beşinci sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur (p<0,001). Regresyon analizinde, yalnızca sınıf düzeyi ve terminal dönemdeki bir yakına bakım verilecek yer tercihi anlamlı bulunmuştur.

Sonuç: Palyatif bakım, mevcut tıp müfredatında yetersiz ele alınmakta ve bu durum öğrencilerde düşük öz yeterliliğe yol açmaktadır. Artan palyatif bakım ihtiyacı göz önünde bulundurularak, yapılandırılmış ve kapsamlı eğitim programlarının tıp eğitimine entegre edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile hekimliği stajı, Müfredat, Öz yeterlilik, Palyatif bakım, Tıp eğitimi,

Geliş tarihi / Received: 15.08.2025 Kabul tarihi / Accepted: 12.12.2025

[1] Aydın Adnan Menderes University, School of Medicine, Department of Family Medicine, Aydın, Turkey

Address for Correspondence / Yazışma Adresi. Melda DİBEK, Aydın Adnan Menderes University, School of Medicine, Department of Family Medicine, Aydın, Turkey

E-posta: meldadibek@hotmail.com Tel: +90 5305793069

Yavızer E. Kutlu R. ***Evaluatıon of Factors Affectıng Treatment Results and Smokıng Cessatıon Process In Those Who Applıed to The Smokıng Cessatıon Outpatıent Clınıc.*** *TJFMPC, 2026; 20 (1) :*

Giriş

Palyatif Bakım; Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "*yaşamı tehdit eden hastalıklarla ilişkili olarak ortaya çıkan başta ağrı olmak üzere çok sayıda fiziksel, psikolojik, sosyal ve ruhsal sorunun erken tanımlanması, doğru değerlendirilmesi ve uygun yöntemlerle tedavisi yoluyla, hastaların ve ailelerinin yaşam kalitesini arttıran bir yaklaşım"* olarak tanımlanmaktadır.[1,2] Palyatif bakımda amaç, hastanın ağrı başta olmak üzere tüm semptomlarını azaltmak, hasta ve bakım verenlerin yaşam kalitesini artırmaktır. Bu süreçte, ölümün de yaşamın bir parçası olduğu ideolojisi benimsenmektedir.[3]

Günümüzde ihtiyacın hızla artması nedeniyle önemi de oldukça artan alanlardan biri olan palyatif bakım hizmetleri multidisipliner bir yaklaşımla yürütülmelidir.[6] Bu ekipte, temel rol oynayan hekimlerin palyatif bakım konusunda yeterli eğitimi alarak bilinçlenmeleri oldukça önemlidir.[3] Yapılan bir çalışmada tıp fakültesi 5. sınıf öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki bilgilerinin yetersiz olduğu, müfredatta bu konunun yer almadığı saptanmış ve sağlık personelinin bilgi eksikliğinin palyatif bakım hizmet kalitesinin artırılmasının önündeki en büyük engel olduğu belirtilmiştir.[7] ABD'de yapılan bir çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinin yaşamlarının son dönemindeki hastaların bakımında çok önemli olan birçok unsuru sağlamak için yeterince hazır olmadıkları belirtilmektedir.[8] Nüfusun yaşlanması, kronik hastalık ve kanser sıklığının artması gibi nedenlerden dolayı palyatif bakım hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmekte olup bu ekibin vazgeçilmez unsuru olan geleceğin hekimleri olarak tıp fakültesi öğrencileri palyatif bakım konusunda eğitilmelidir.[9]

Üniversitemiz tıp fakültesi mezuniyet öncesi tıp eğitimi programında beşinci sınıfta iki hafta ve altıncı sınıfta ise bir ay aile hekimliği stajı yer almaktadır. Beşinci ve altıncı sınıf tıp fakültesi öğrencileri bu stajlarda aile hekimliği anabilim dalının diğer uygulama birimlerinin yanı sıra üniversite hastanesi palyatif bakım biriminde de uygulama eğitimi almaktadırlar. Tıp fakültesi tıp eğitimi müfredatının mezunlarına palyatif bakım konusunda ne ölçüde yeterlilik kazandırdığı, beşinci ve altıncı sınıflardaki aile hekimliği stajlarının bu konudaki etkinliği bilinmemektedir. Bu çalışmada, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği staj programlarının ve klinik uygulamalarının beşinci sınıf ve altıncı sınıf öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki bilgi ve farkındalık düzeyine etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi ve Örneklem Büyüklüğü

Analitik kesitsel desende olan bu çalışmanın evrenini; 2022-2023 yılları arasındaki eğitim öğretim yılında, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalında palyatif bakım eğitimi alan, blok başına yaklaşık 40 öğrenci geleceği öngörülerek 6 blok üzerinden 240 beşinci sınıf ve 240 altıncı sınıf olmak üzere toplamda 480 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken bir analiz yöntemi kullanılmamış olup yaklaşık olarak evreninin yarısının çalışmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Buna göre 01.02.2023-31.08.2023 tarihleri arasına denk gelen 3 bloktaki beşinci (120 öğrenci) ve altıncı (120 öğrenci) sınıf öğrencilerine ulaşılması hedeflenerek örneklem büyüklüğü 240 öğrenci olarak belirlenmiştir. Ancak çalışmanın yapıldığı tarihler arasında hem ön testi hem de son testi yapabilen 113 beşinci sınıf ve 80 altıncı sınıf olmak üzere toplamda 193 öğrenciye ulaşılabilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışma için araştırmacılar tarafından, literatür taranarak, tıp fakültesi örgün eğitim müfredatı ve öğrenim hedeflerine yönelik bir veri toplama formu oluşturulmuştur. Veri toplama formu, öğrencilerin; yaş, cinsiyet ve sınıf bilgileri gibi bazı sosyodemografik bilgilerini içeren bölüm ile palyatif bakım ile ilgili bilgi düzeyini ölçecek nitelikte bir bilgi testi bölümünden oluşmaktadır. Veri toplama formunun sosyodemografik verileri içeren birinci bölümünde cevaplar "Evet-Hayır" şeklinde iken palyatif bakım bilgi düzeyini ölçen ikinci bölümde "Doğru-Yanlış-Fikrim yok" şeklinde düzenlenmiştir.

Veri toplama formu ön test ve son testin her biri için geçmiş dönem stajlarını yapan öğrencilerden rastgele on bireye uygulanarak gerekli düzenlemelerle son halini almıştır ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilere bilgilendirme yapılarak ve yazılı onamları alınarak araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır.

Aile hekimliği stajına başlamadan önce katılımcılara ön test uygulanmış olup stajın bitiminden 1 ay sonra son test uygulanmıştır.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Verilerin istatistiki analizleri SPSS paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Sosyodemografik değişkenlerin ve palyatif bakım bilgi testindeki önermelere verilen cevapların dağılımları frekans, yüzde, ortalama±standart sapma ve ortanca (çeyrekler arası) gibi tanımlayıcı istatistiklerle incelenmiştir. Değişkenlerin normallik varsayımları Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Grupların karşılaştırılmasında T testi, ANOVA testi ve Wilcoxon testi, ilişki analizlerinde Spearman korelasyon testi ve çoklu analizler için lineer regresyon testi kullanılmıştır. $p<0,05$ istatiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın İzni

Tüm süreçler Helsinki Bildirgesinin etik ilkeleri doğrultusunda planlanmış ve uygulanmıştır. Gerekli izinler, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (25.01.2023 tarih ve E-16551447-900-302726 sayılı protokol numarası).

Bulgular

Çalışmanın verileri, 01.02.2023-31.08.2023 tarihleri arasında bir tıp fakültesi aile hekimliği anabilim dalında palyatif bakım eğitimi alan 113 beşinci sınıf ve 80 altıncı sınıf öğrencisine staj öncesinde ve staj bitiş tarihinden 1 ay sonra yapılan ön ve son bilgi testlerinden elde edilmiştir.

Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ve Palyatif Bakım Deneyimleri

Yaş ortalaması 23,8±1,7 (ortanca 23; çeyrekler arası 23-24) olan katılımcıların %50,8'i (s:98) kadın ve %58,5'i (s:113) beşinci sınıf öğrencisiydi.

Staj öncesinde öğrencilerin %75,2'si (s:145) palyatif bakım hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğunu ifade ederken, %62,2'si (s:120) tıp eğitimi müfredatındaki palyatif bakım derslerinin kısmen yeterli olduğu görüşündeydi.

Palyatif Bakım Eğitiminin Başarısının ve İlişkili Etkenlerin Değerlendirilmesi

Tüm katılımcıların ön test-skor ortalaması 15,9±6,3 ve son test skor ortalaması 26,8±6,5idi. Çalışmaya katılan öğrencilerin palyatif bakım bilgileri staj eğitimi sonrasında istatistiksel olarak anlamlı ölçüde artmıştı (p=0.000). Katılımcıların ön test skorlarıyla son test skorları arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardı (r =0,539; p<0,001). Ön test puanları artıkça son test puanları da artmaktaydı.

İkili analizlerde intörn öğrencilerindeki bilgi artışı (13,2±4,7) beşinci sınıf öğrencilerine (9,5±6,3) göre daha fazlaydı (p=0,000). Katılımcı öğrencilerin terminal dönemde olan bir yakınlarının almasını isteyecekleri bakım tercihleri, palyatif bakım bilgilerinin artışı üzerinde etkiliydi (p=0,032). Palyatif bakım merkezinde bakım almasını tercih edenlerdeki bilgi artışı (15,0±3,3) evde bakım almasını tercih edenlere (10,5±6,4) göre daha fazlaydı (p<0,05).

Katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleriyle palyatif bakım eğitiminin başarısı arasındaki ilişki Tablo 1'de, palyatif bakım deneyimleriyle palyatif bakım eğitiminin başarısı arasındaki ilişki Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Katılımcıların Bazı Sosyodemografik Özellikleriyle Palyatif Bakım Eğitiminin Başarısı Arasındaki İlişki*

Değişken		Ön test skor toplamı, Ort±SS	Son test skor toplamı, Ort±SS	Ön-son test skor farkı, Ort±SS	İstatistik
Cinsiyet	**Kadın**	16,3±6,1	27,5±6,0	11,3±4,6	*t=0,735 p=0,464
	Erkek	15,5±6,5	26,1±6,9	10,7±7,1	
Sınıf	**5. sınıf**	14,4±6,2	23,6±6,2	9,5±6,3	t=4,82 **p=0,000**
	6. sınıf	18,1±5,9	31,3±3,6	13,2±4,7	
Palyatif bakım hakkında bilgi durumu	**Bilgisi yok**	9,5±5,5	21,2±6,6	11,6±6,9	**F=1,672 p=0,191
	Yetersiz bilgi	15,4±5,6	26,6±6,3	11,3±5,7	
	Yeterli bilgi	20,4±6,8	29,5±6,0	9,6±6,8	
Palyatif bakımın müfredattaki yeri	**Yetersiz**	13,6±5,8	25,9±5,5	12,3±6,1	F=2,011 p=0,137
	Kısmen yeterli	15,8±6,3	26,0±6,9	10,5±6,1	
	Yeterli	20,1±5,1	31,6±3,7	11,5±4,8	

:Bağımsız örneklem T **: ANOVA SS: Standart sapma

Tablo 2. *Katılımcıların Palyatif Bakım Deneyimleriyle Palyatif Bakım Eğitiminin Başarısı Arasındaki İlişki*

Değişken		Ön test skor toplamı, Ort±SS	Son test skor toplamı, Ort±SS	Ön-son test skor farkı, Ort±SS	İstatistik
Daha önce palyatif bakım hastası görme	**Hayır**	13,0±6,3	23,4±6,3	10,4±7,4	t=0,647 p=0,519
	Evet	17,7±5,6	28,8±5,7	11,4±4,9	
Ailede kronik hastalık durumu	**Hayır**	14,9±6,3	26,4±6,5	11,9±5,6	t=1,067 p=0,287
	Evet	16,7±6,3	27,1±6,5	10,4±6,6	
Yakınının palyatif hizmeti alma durumu	**Hayır**	16,0±6,3	26,9±6,5	11,1±6,0	t=0,848 p=0,397
	Evet	14,3±5,6	23,3±5,6	10,8±4,3	
Yakınının evde sağlık hizmeti alma durumu	**Hayır**	15,8±6,5	26,7±6,6	11,1±6,2	t=0,035 p=0,973
	Evet	16,6±5,2	27,4±5,4	10,8±4,3	
Yakın çevresinde ölümle karşılaşma	**Hayır**	16,0±6,4	26,3±7,6	10,3±6,1	t=0,513 p=0,608
	Evet	15,9±6,3	26,9±6,2	11,2±5,9	
Terminal dönemde yakının olma durumu	**Hayır**	16,1±6,4	26,7±6,5	11,0±5,7	t=0,513 p=0,609
	Evet	15,8±6,3	26,9±6,5	11,1±6,3	
Terminal dönemdeki yakınına bakım verme	**Hayır**	15,8±6,5	26,5±6,7	10,9±6,2	t=1,618 p=0,113
	Evet	16,9±5,1	29,2±4,0	12,2±4,0	
Terminal dönem yakınınıza nerede bakım verilmesini istersiniz?	**Ev**	16,0±6,5	26,6±6,6	**10,5±6,4**	**F=2,999 p=0,032**
	Palyatif	15,5±4,8	30,6±3,2	**15,0±3,3**	
	Palyatif Dışı Hastane Birimleri	14,0±5,7	22,9±6,7	10,9±3,4	
	Diğer	17,5±6,3	28,2±6,1	10,7±5,8	

:Bağımsız örneklem T **: ANOVA SS: Standart sapma

Karıştırıcıların etkisini ortadan kaldırmak ve etki büyüklüğünü belirlemek için ikili analizler yapılan 12 değişken doğrusal regresyon analizine alındı. Çoklu doğrusal regresyon analizinde üç değişken modele girdi. Model varyansın %22,4'ünü açıklamaktaydı (R^2=0,224; p=0,001). İkili analizlerde anlamlı ilişki saptanan iki değişkenden yalnızca biri modele girdi. Staj sonu bilgi düzeyi artışı altıncı sınıf öğrencilerinde beşinci sınıf öğrencilerine göre 5,4 birim (p<0,001) daha fazlaydı. İkili analizlerde anlamlı ilişki saptanmayan iki bağımsız değişken de modele girdi. Staj sonu bilgi düzeyi artışı staj başlangıcında palyatif bakım bilgisinin yeterli olduğunu düşünenlerde yetersiz olduğunu düşünenlere göre 2,7 birim (p=0,026) ve palyatif bakımın tıp eğitimi müfredatında kısmen işlendiğini düşünenlerde yeterince işlendiğini düşünenlere göre 3.088 birim daha fazlaydı (p=0,005). Bağımsız değişkenlerin test skorlarındaki artışa etki derecesini belirlemek üzere yapılan lineer regresyon analizleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. *Staj Sonu Bilgi Düzeyi Skoru Değişiminin Karıştırıcı Faktörler İle İlişkisi*

	Bağımlı değişken: Staj sonrası palyatif bakım bilgi düzeyi artışı					
	Basit Lineer Regresyon Analizi			**Çoklu Lineer Regresyon Analizi (Enter)**		
Bağımsız Değişkenler	**P**	**Korelasyon**		**P**	**Korelasyon**	
		B	**St. B**		**B**	**St B**
Cinsiyet (Ref:Kadın)	-	-	-	0,444	0,670	0,053
Sınıf (Ref: 5.sınıf)	<0,001	4,021	0,312	**<0,001**	**5,405**	0,419
Palyatif bakım hakkında bilgi durumu (R1=yetersiz)	-	-	-	**0,026**	**2,752**	0,187
Palyatif bakım konusunun müfredatta işlenmesi (R1=kısmen)	-	-	-	**0,005**	**-3,088**	-0,236
Daha önce palyatif bakım hastası görme (Ref: Hayır)	-	-	-	0,226	-1,404	-0,107
Ailede kronik hastalık durumu (Ref: Hayır)	-	-	-	0,123	-1,399	-0,109
Yakınının palyatif hizmeti alma durumu (Ref: Hayır)	-	-	-	0,824	-0,560	-0,223
Yakınının evde sağlık hizmeti alma durumu	-	-	-	0,713	-0,544	-0,369
Yakın çevresinde ölümle karşılaşma (Ref: Hayır)	-	-	-	0,924	0,110	0,007
Terminal dönemde yakının olma durumu (Ref: Hayır)	-	-	-	0,800	-0,258	-0,020
Terminal dönemdeki yakınına bakım verme (Ref: Hayır)	-	-	-	0,107	2,446	0,127
Terminal dönemdeki yakınına bakım nerede verilmeli? (R1=palyatif)	**0,005**	**4,508**	0,201	0,100	2,676	0,119

Tıp fakültesinin farklı sınıflarında eğitim almakta olan öğrencilerin aile hekimliği stajı palyatif bakım programından yararlanma düzeylerinin karşılaştırılmış olması çalışmamızın literatüre katkılarından biridir. Ayrıca her iki sınıftaki öğrencilerin çoğunluğunun çalışmaya katılmış olması sonuçlarının genellenebilirliği açısından çalışmamızın güçlü yanı olarak görülebilir. Ancak yalnızca bir tıp fakültesi öğrencilerinin yer alması nedeniyle sonuçlarımızın tüm ülkeye genellenmesinde dikkatli olunmalıdır.

Çalışma örneklemi seçilirken bir yılda gelebilecek öğrencilerin yaklaşık yarısına ulaşılması hedeflenmiş olup örneklem sayısı bir analiz yöntemi ile belirlenmemiştir. Ayrıca öğrencilerin bilgi düzeylerinin ölçülmesi literatürdeki benzer çalışmalar da dikkate alınarak hazırlanmış olan bir soru listesiyle yapılmıştır. Bunun geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek olmaması çalışmanın bir diğer kısıtlılığıdır.

Fakültemizde beşinci sınıfta yer alan aile hekimliği stajı esnasında palyatif bakıma ilişkin teorik ve pratik eğitimler verilmekte olup, altıncı sınıfta ise yine aile hekimliğinde palyatif bakım ile ilgili klinik uygulamalar yapılmaktadır. Bu çalışmada palyatif bakım servisinde eğitim alan toplam 193 tıp fakültesi beşinci ve altıncı sınıf öğrencisinin palyatif bakım konusundaki bilgi düzeyleri ve verilen eğitimin bunun üzerine etkisi incelenmiştir. Çalışma sonuçlarımıza göre aile hekimliği stajı tıp fakültesi öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki bilgilerinin artmasında etkili görünmektedir. Altıncı sınıf aile hekimliği intörn staj programı, öğrencilerin staj öncesi palyatif bakım konusundaki bilgilerini yeterli görmesi ve palyatif bakım konusunun tıp eğitimi müfredatında kısmen yer aldığını düşünmesi staj programının başarılı olmasını etkileyen etkenlerdir.

Çalışmaya katılan tıp fakültesi beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri çoğunlukla palyatif bakım konusundaki bilgilerini yeterli görmemektedir. Öte yandan her iki yıldaki aile hekimliği stajı palyatif bakım programı tıp öğrencilerinin konuyla ilgili bilgilerini artırmada etkili olmuştur. Tıp fakültesi müfredatlarının palyatif bakım konusundaki yetersizliği literatürde de sıklıkla ifade edilmektedir. Eyigör ve arkadaşları tarafından palyatif bakım hakkında bilgi ve görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla tıp fakültesi beşinci sınıf öğrencilerine yapılan bir çalışmada katılımcıların üçte ikisi almış oldukları eğitimin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.[8] Hagedorn ve arkadaşlarının

2022'de yaptığı bir çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun tıp fakültesi mezuniyeti öncesi veya sonrasında palyatif bakım eğitimi almadıkları ortaya konmuştur.[10] Çin'de onkoloji hekimleri ile yapılan çalışmada da katılımcıların %69'unun palyatif bakım konusunda herhangi bir eğitim almadıkları belirlenmiştir.[11] Pakistan'da yapılan bir çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki bilgilerinin eksik olduğu bildirilmiştir.[12] Literatürde benzer sonuçları elde eden başka çalışmalar da vardır.[9,13,14] Weber ve arkadaşları tarafından Almanya'da bulunan iki ayrı üniversitede tıp fakültesi son sınıf öğrencilerine yapılan ve öğrencilerin palyatif bakım konusundaki bilgi ve tutumlarının belirlenmesine yönelik yapılan bir çalışmada, öğrencilerin palyatif bakım konusundaki temel bilgi ve öz yeterliliklerinin sınırlı düzeyde olduğu gösterilmiştir.[13] Buna karşın bizim sonuçlarımıza benzer şekilde çeşitli ülkelerdeki tıp fakültesi öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki bilgilerini artırmaya yönelik eğitim programlarının etkinliğini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır.[15-17]

Çalışma sonuçlarımıza göre palyatif bakım staj programının etkili olmasıyla ilişkili en önemli etken öğrencilerin tıp eğitimi müfredatında gelişme kaydettikleri düzeydir. Staj programımıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin test skor ortalamaları, sınıf düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Altıncı sınıfların hem ön test hem de son test ortalamalarının beşinci sınıflara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca altıncı sınıfların ön ve son testler arasındaki puan artışının da beşinci sınıflara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, bir önceki yıl aile hekimliği stajında aldıkları ilk palyatif bakım teorik ve pratik eğitiminin pekiştirici etkisiyle, altıncı sınıfların staj sırasında palyatif bakım hastalarını daha yakından izleme fırsatı bulmaları ya da bu süreçte tutmuş oldukları nöbetlerin öğrenmeye olumlu katkılarıyla açıklanabilir. Dolayısıyla bu aile hekimliği beşinci sınıf stajının palyatif bakım konusunda öğrencilerin bilgilerini artırmada etkili olduğunun kanıtı olarak görülebilir. Literatürde çalışmamıza benzer şekilde sınıf farklılığının etkisini inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Yunanistan'da hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmanın sonuçları da benzer bir eğilim göstermiş, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgi düzeylerinin, ikinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğuna işaret etmiştir.[18]

Aile hekimliği palyatif bakım staj programının etkili olmasıyla ilişkili ikinci etken öğrencilerin palyatif bakımın müfredatta aldığı yere ilişkin değerlendirmesidir. Palyatif bakımın müfredatta yeterince işlendiğini düşünen öğrencilerin bilgi düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Uganda'da yapılan benzer bir çalışmada da, palyatif bakımın müfredatta yeterince yer aldığını düşünen tıp ve hemşirelik öğrencilerinin, bilgi testlerinde daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir.[19] Öğrencilerin müfredatın içeriğine ilişkin algıları palyatif bakım konusuna ilgileriyle ilişkili olabilir ve bu ilgi de staj boyunca öğrenmeyi artırıyor görünmektedir.

Elde edilen verilere göre yaş, cinsiyet, ailesinde kronik hasta bulunması durumu, yakınının daha önce palyatif bakım ya da evde sağlık hizmeti alması, daha önce palyatif bakım hastası görme, yakın çevresinde ölümle karşılaşma, terminal dönemde yakını olma bu yakınına bakım verme durumları aile hekimliği stajı palyatif bakımının etkinliği üzerinde etkili bulunmamıştır. Verschuur tarafından 2014 yılında Hollanda'da yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.[20]

Horowitz ve arkadaşları tarafından ABD'de yapılan bir çalışmada, temel düzeyde verilecek palyatif bakım eğitiminin tıp fakültesi eğitim müfredatının tümüne yayılması önerilmektedir. Palyatif bakım konusunda gelişmelerin olduğu birçok Avrupa Birliği ülkesinde de palyatif bakım eğitimine öncelik verilmeye başlanmış olup tıp fakültelerinin eğitim müfredatlarını kendi ülkelerinin sosyodemografik özelliklerine uygun biçimde entegre etmeleri teşvik edilmektedir.[21] Bizim fakültemizde de beşinci sınıfta yapılan aile hekimliği stajı esnasında teorik ve pratik eğitimler verilmekte olup, altıncı sınıfta ise yine aile hekimliğinde palyatif bakım ile ilgili klinik uygulamalar yapılmaktadır.

Çalışmanın Güçlü Yanları ve Kısıtlılıkları

Tıp fakültesinin farklı sınıflarında eğitim almakta olan öğrencilerin aile hekimliği stajı palyatif bakım programından yararlanma düzeylerinin karşılaştırılmış olması çalışmamızın literatüre katkılarından biridir. Ayrıca her iki sınıftaki öğrencilerin çoğunluğunun çalışmaya katılmış olması sonuçlarının genellenebilirliği açısından çalışmamızın güçlü yanı olarak görülebilir. Ancak yalnızca bir tıp fakültesi öğrencilerinin yer alması nedeniyle sonuçlarımızın tüm ülkeye genellenmesinde dikkatli olunmalıdır.

Çalışma örneklemi seçilirken bir yılda gelebilecek öğrencilerin yaklaşık yarısına ulaşılması hedeflenmiş olup örneklem sayısı bir analiz yöntemi ile belirlenmemiştir. Ayrıca öğrencilerin bilgi düzeylerinin ölçülmesi literatürdeki benzer çalışmalar da dikkate alınarak hazırlanmış olan bir soru listesiyle yapılmıştır. Bunun geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek olmaması çalışmanın bir diğer kısıtlılığıdır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın sonuçlarına göre palyatif bakım konusu tıp eğitimi müfredatında yeterince işlenmediği görülmektedir. Aile hekimliği stajındaki palyatif bakım programının, öğrencilerin bilgi düzeylerini artırdığı düşünülmektedir. Günümüzde palyatif bakımın önemi ve palyatif bakıma giderek artan gereksinim göz önüne alındığında palyatif bakım eğitimi oldukça önem arz etmektedir. Öte yandan tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çoğu tıp fakültesinde, palyatif bakım eğitimi, örgün eğitim müfredatı içerisinde yer almamaktadır. Oysa ki çalışmanın

sonuçlarına göre kurumumuzda verilen palyatif bakım eğitiminin; tıp fakültesi öğrencilerini palyatif bakım hasta yönetimi konusunda olumlu yönde etkilediği, farkındalık ve bilgi düzeylerinin de anlamlı bir şekilde yükseldiği görülmektedir. Ayrıca palyatif bakım bilgi düzeyinin altıncı sınıflarda anlamlı düzeyde daha fazla yükselmesi palyatif bakım eğitiminin tıp fakültesi müfredatına daha erken aşamalarda entegre edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Söz konusu eğitimin içeriği ve müfredatta yer verilmesi ile ilgili daha detaylı ve uygulanabilir bilgiler için daha büyük örneklemli daha genellenebilir çalışmalara gereksinim vardır.

Finansal Destek: Bu araştırma herhangi bir fonlama kuruluşu/sektöründen hibe almamıştır.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.
Etik Beyan: Gerekli izinler, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (25.01.2023 tarih ve E-16551447-900-302726 sayılı protokol numarası).
Yapay zeka beyanı: Çalışmanın hiçbir aşamasında yapay zekadan faydalanılmamıştır.

Teşekkür: Çalışmanın her aşamasında her türlü istatistik ve yazım desteği ile katkılarını esirgemeyen kıymetli çalışma arkadaşımız Uzm. Dr. Yiğit Yağcı'ya teşekkürlerimizi sunarız.
Önceki Yayınlanma: Bu çalışma 10-12 Nisan 2025 tarihlerinde, İstanbul'da, 25. Prof. Dr. Arzu Uzuner Aile Hekimliği Araştırma Günlerinde poster olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Palliative care [Internet]. 2020. Avaliable Date: 09.09.2025. Available from: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/palliative-care
2. Bag B. Almanya örneğinde sağlık sisteminde palyatif bakım uygulamaları. Türk Onkoloji Dergisi 2012; 27(3): 142-9.
3. Elçigil A. Palyatif bakım hemşireliği. Gulhane Medical Journal. 2012;54(4).
4. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Türkiye Kanser İstatistikleri 2017. Ankara. 2021. s. 1-9.
5. Centeno C, Clark D, Lynch T, Racafort J, Praill D, De Lima L, et al. Facts and indicators on palliative care development in 52 countries of the WHO European region: results of an EAPC task force. Palliative Medicine. 2007;21(6):463-71.
6. Akçiçek F, Akbulut G, Fadıloğlu Ç, editörler. Palyatif bakım evde ve hastanede çalıştay raporu. İzmir: Ege Geriatri Derneği Yayınları, Meta Basım; 2013. s. 38-40.
7. Eyigör S. Fifth-year medical students' knowledge of palliative care and their views on the subject. Journal of Palliative Medicine. 2012;16(8):441-6.
8. Sullivan AM, Lakoma MD, Block SD. The status of medical education in end-of-life care: a national report. J Gen Intern Med. 2003;18:685-95.
9. itil R, Okan İ, Önder Y, Çeltek NY, Süren M, Bulut YE, Zihni H. Tıp Fakültesi öğrencilerinin palyatif bakım konusundaki farkındalıklarının değerlendirilmesi. Bezmialem Science. 2018;6(2):100-7.
10. Hagedorn C, Tadevosyan A, Mason S, Elsner F. Palliative Care education in Armenia: perspectives of first-year Armenian physician residents. BMC Palliat Care. 2022;21(1):53.
11. Gu X, Cheng W. Chinese oncologists' knowledge, attitudes and practice towards palliative care and end of life issues. BMC Med Educ. 2016;16:149.
12. Arain AN, Ghaffar ZA, Naveed-ur-Rehman, Siddiqui MN, Rehman R. Knowledge and understanding of medical students about radiotherapy and palliative care. Prof Med J. 2014;21:325-32.
13. Weber M, Schmiedel S, Nauck F, Alt-Epping B. Knowledge and attitude of final-year medical students in Germany towards palliative care - an interinstitutional questionnaire-based study. BMC Palliat Care. 2011;10:19.
14. Pieters J, van der Heide A, Dijkstra H. Palliative care education in the undergraduate medical curricula: students' views on the importance of, their confidence in, and knowledge of palliative care. BMC Palliat Care. 2019;18(1):72. doi: 10.1186/s12904-019-0458-x.
15. Tai V, Cameron-Taylor E, Clark K. A mixed methodology retrospective analysis of the learning experience of final year medical students attached to a 1-week intensive palliative care course based at an Australian university. Am J Hosp Palliat Care. 2014;31:636-40.
16. von Gunten CF, Mullan P, Nelesen RA, et al. Development and evaluation of a palliative medicine curriculum for third-year medical students. J Palliat Med. 2012;15:1198-217.
17. Tsai SSL, Hu W-Y, Chang H-H, et al. Effects of a multimodule curriculum of palliative care on medical students. J Formos Med Assoc. 2008;107:326-33.
18. Dimoula M, Kotronoulas G, Katsaragakis S, Christou M, Sgourou S, Patiraki E. Undergraduate nursing students' knowledge about palliative care and attitudes towards end-of-life care: A three-cohort, cross-sectional survey.Nurse Educ Today. 2019;74:7-14.
19. Natuhwera G, Namisango E, Ellis P. Knowledge, self-efficacy, and correlates in palliative and end-of-life care: quantitative insights from final-year nursing and medical students in a mixed-methods study. Palliative Care and Social Practice. 2025;19;1-22.
20. Verschuur EM, Groot MM, Sande Rvd. Nurses' perceptions of proactive palliative care: a Dutch focus group study. Int J Palliat Nurs. 2014;20(5):241-5.
21. Horowitz R, Gramling R, Quill T. Palliative care education in US medical schools. Med Educ. 2014;48(1):59-66.